

N:o 56.

Ank. till Riksd. Kansli den 17 April 1886, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion med förslag till åtskilliga lagbestämmelser, åsyftande jordbrukskreditens höjande.

Från Första Kammaren har Lag-Utskottet fått emottaga en inom nämnda Kammare af Herr *L. O. Smith* afgifven motion, N:o 12, deruti föreslås åtskilliga lagstiftningsåtgärder i hufvudsakligt syfte att bereda egare och innehafvare af jordbruksfastighet tillfälle att på billigare villkor än under nuvarande förhållanden erhålla nödigt kapital för jordbruksnäringens bedrifvande.

Motionären lemnar till en början en redogörelse för utvecklingsgången af den svenska lagstiftningen i förevarande ämne; hvarefter han framställer de nu gällande lagbestämmelserna jemte de brister, hvilka han anser vidlåda desamma. Till afhjelpande af dessa brister, så vidt de föranleda svårighet för jordbrukaren att förskaffa sig erforderligt rörelsekapital, föreslår motionären följande:

1) tillägg till 1 kap. Jordabalken:

§ 3. Öfverlåtes fast egendom genom köp, skifte eller gåfva, tillkommer nye egaren, jemte sjelfva grunden, derå uppförda hus och byggnader samt allt hvad der finnes af beskaflenhet att utgöra tillbehör till desamma med inbegrepp vid skedd försäkring utaf föreskrifna brandredskap, vidare befintlig stängsel, fruktträd samt andra planterade träd och buskar likasom växande skog.

Bih. till Riksd. Prot. 1886. 7 Saml. 28 Häft.

§ 4. Är fråga om egendom med jordbruk, medföljer tillika der befintlig gödsel, så ock dervarande byggnadsmaterial, ej mindre sådana, som qvarblifvit efter äldre hus än äfven de, som äro framförda för användning å egendomen, halm, som finnes der upplagd, samt ved och andra i skogen qvarliggande eller derifrån afförda å egendomen befintliga träeffekter, för så vidt de ej af brukaren eller på grund af inteenadtt nyttjanderättskontrakt afverkats.

§ 5. Hus och byggnad å annans grund må endast den såsom sin tillhörighet värja, hvilken till bostad, handel eller industrielt näringsfång gått i författning om uppförande deraf eller sedermera huset eller byggnaden förvärfvat och tillika efter hvad i 41 § 3 mom. af förordningen angående inteenkning i fast egendom stadgas, för intagande uti inteenkningsprotokollet hos domstolen i orten uppvisat den handling, hvarigenom byggnadsarbetet utaf vederbörande jordegare tillåtits. Icke förty vare egaren utaf byggnaden, derest han ej beredt sig nyttjanderätt till grunden, skyldig att ett år, efter det han blifvit derom af nye egaren tillsagd, hafva bortfört byggnaden och afröjt platsen;

2) tillägg till 41 § i förordningen angående inteenkning i fast egendom den 16 Juni 1875:

Rättighet att tills vidare å annans grund hafva hus eller byggnad må ock i den ordning och under de vilkor, som här ofvan stadgas, inteenknas.

3) ändring af 43 § i sistnämnda förordning:

Inteenkning för nyttjanderätt samt beträffande hus eller byggnad å annans grund gälle fortfarande utan förnyelse, sedan den blifvit införd uti den i 61 § omförmälda bok. Den inteenkning derom, som icke är — — — fordran;

4) tillägg till 52 § i samma förordning:

Den, som i laga ordning blifvit egare till hus och byggnad å annans grund, och inteenkning därför erhållit, vare oförhindrad att, derest honom af jordegaren förmenas att låta hus eller byggnad å platsen qvarstå, deröfver såsom sin egendom förfoga, oberoende af den ordningsföljd, hvari inteenkningen i förhållande till andra inteenkningar befinnes;

5) tillägg till 16 kap. 6 § Jordabalken:

År jordbruksfastighet, som genom köp eller annat laga fång erhållits, vid tiden härför å arrende upplåten, och nye egaren inom två månader efter öfverlåtelsen påfordrar nyttjanderättsaftalets fortfarande bestånd, vare arrendatorn skyldig att å aftalade vilkor qvarblifva såsom

brukare å egendomen; och hafve nye egaren gent emot honom samma rättigheter och skyldigheter, som tillkommit föregående egaren.

Skulle den sistnämnde hafva af arrendatorn uppburit jordlaga för längre tid än till utgången af det löpande året, åligger honom likväl att till nye egaren betala hvad för den efterföljande tiden belöper, derest ej annorlunda öfverenskommits.

Jemväl må arrendatorn såsom ersättning för nybyggnader och annat dylikt under tiden, som föregått egendomsöfverlåtelsen, i intet fall af ny egare utkräfvat mer än som motsvarar tre års sammanlagda arrendeafgift, så vida denne ej derutöfver sig särskildt utfäst eller han egendomen genom arf, gåfva eller testamente bekommit; åliggande det, i händelse betalning lemnats, egarens fångesman att därför till honom utgifva godtgörelse.

Omförmälda begränsning af egarens ersättningsskyldighet och hvad i sammanhang dermed honom tillförsäkrats, förfaller dock, derest han ej inom tre månader från tillträdesdagen föranstaltat om laga husesyn å egendomen;

6) ändring af 31 § i förordningen angående inteckning i fast egendom:

Varder intecknad egendom af egaren vanvårdad eller förderfvad, så att inteckningshafvares säkerhet märkligen minskas, ege denne att ur egendomen njuta betalning för sin fordran, ändå att den ej är förfallen, hvarom öfverexekutor på inteckningshafvares begäran, och sedan förhållandet blifvit af sakkunniga personer vitsordadt eller eljest kunnigt är, eger att förordna;

7) tillägg till 12 § Utsökningslagen:

För det fall, som i 31 § af 7 kap. Rättegångsbalken omförmäles, må borgenär, ändå att hans fordran ej förfallen är, söka gäldenären i den ort, hvarest den intecknade egendomen är belägen;

8) ändring af 147 § samma lag:

Öfverexekutor ege makt att, när skäl dertill äro, sätta fast egendom och hvad dertill hör under förbud att säljas eller skingras.

Vid det i 31 § af förordningen angående inteckning i fast egendom angifna fall och eljest, då synnerlig fara är, att det, som under sådant förbud satt är, genom vanvård eller annorstädes i större mån försämras, vare lag samma;

9) ändring af 17 kap. 9 § 1 mom. Handelsbalken:

Har någon inteckning i gäldenärs fasta egendom, ege näst efter de fordringar, hvarom i 6 § förmäles, förmånsrätt i samma egendom från den dag, inteckningen vid rätten söktes; dock gälle ej förmåns-

rätt till ränta, som före utmätning eller början af konkurs upplupen är, för längre tid än ett år och sex månader. Är fast egendom — — —

10) tillägg till sistnämnda paragraf:

Mom. 7. Enahanda rätt, som enligt föregående mom. finnes till betalning af fast egendom, gälle ock beträffande fordran hos försäkringsbolag i anledning af brandskada å till egendomen hörande byggnad;

11) tillägg till 145 § Utsökningslagen:

Qvarstad må ock inteckningshafvare beviljas å den penningssumma, som försäkringsbolag har att utbetala i anledning af timad brandskada å byggnad tillhörande den intecknade egendomen för tiden, tills skadan blifvit afhjelpat, ny byggnad i stället för den nedbrunna uppförts eller i öfrigt den eller de inteckningshafvare, på hvilkas begäran qvarstad skett, medgifvit dess häfvande.

12) ändring af 17 kap. 6 § Handelsbalken:

För afrad, tionde och all annan afgäld af fast egendom, hafve ock den företråde till samma jord, der den ej längre stått inne än i 17 kap. Jordabalken stadgadt är. Samma förmån hafve ock den, som sin jordegendom till brukare upplåtit, uti dennes lösören för de två sista årens och det löpande årets afrad, likasom ock för husröta under de fem sist förflutna åren. I byggnad å annans grund i staden eller på landet hafve jordegare företråde till åbyggnaden. Stå både kronans och jordegarens räntor inne, hafve kronan företråde;

13) lag angående underpant uti jordbruksinventarier:

§ 1.

Hvad jordbrukare uti sin näring använder af beskaffenhet att vara till löseegendom hänförligt, må under nedannämnda villkor blifva underpant för skuld, utan att dermed för egaren följer skyldighet att samma egendom från sig lemna.

§ 2.

Afhandling angående underpant skall i närvaro af vittnen skriftligen upprättas och dervid, jemte dag och årtal, uppgifvas ej mindre den egendom eller slag deraf, hvori underpant utfästes, tillika med värdet samt den fastighet, hvarest bruk deraf sker, än äfven den fordran, för hvilken den utgör säkerhet; och skall, ändock att fordringshandlingen är löpande, pantförskrifningen ställas å viss person samt endast efter behörig öfverlåtelse af denne gälla i annan mans hand.

§ 3.

Lyder pantförskrifning å visst slag af egendom, men ej å vissa lösören, vare den pantförskrifning ej hinder för egaren att öfver större eller mindre del deraf råda, dock att städse vid pantförskrifningen uppgifna myckenhet deraf och ungefärliga värde bibehålles. Förfares annorlunda, vare det ansedt såsom förskingring af anförtrödt gods, och bestraffas jemlikt 22 kap. 13 § Strafflagen.

§ 4.

Meddelad rätt till underpant upphäfves icke genom egendomens försäljning, vare sig å de villkor, som omförmälas i Kongl. förordningen den 20 November 1845 i afseende å handel om lösören, som säljaren låter i köparens vård förblifva eller annorledes, utan så är att försäljning skett af enstaka saker och öfverlåtelse deraf till köparen egt rum.

§ 5.

Pantförskrifning, som i § 1 omtalas, skall inlemnas till domstolen i den ort, hvarest egendomen brukas, samt der offentligen uppläsas och i protokollet öfver bouppteckningar, morgongåfvobref och afhandlingar om lösöreköp intagas, så ock med påskrift om införandet förses.

Å landet må ej lagföring af pantförskrifning ske annat än å lagtima ting.

§ 6.

Då pantförskrifning är lagförd, efter hvad i § 5 säges, följer dermed förmånsrätt i den pantförskrifna egendomen såsom i 17 kap. 7 § Handelsbalken föreskrifves.

Har någon till jordbrukare sålt maskin eller redskap att användas inom hans näring å uppgifvet ställe emot utfästelse af underpant, ege den sistnämnde giltighet från den dag, då saken kom köparen till handa, derest i stad inom två månader och å landet senast vid det ting, som närmast derefter infaller, säljaren låter i vederbörlig ordning lagföra pantförskrifningen.

§ 7.

Oberoende af pantförskrifningen må jordegaren ur egendomen med förmånsrätt utbekomma arrendefordran och ersättning för husröta,

efter hvad derom är i 17 kap. 6 § Handelsbalken stadgad, dock endast i det fall att öfriga lösören icke förslå till skuldens gäldande.

Nu omförmälda företrädesrätt må dock beträffande maskiner och redskap, som under förbehåll om rätt till underpant deri för större eller mindre del af salubeloppet afyttrats, icke göras gällande gent emot säljaren eller den, som efter öfverlåtelse erhållit dennes rätt.

§ 8.

Der vid utmätning för skuld, hvarför underpant ej meddelats, annan tillgång saknas än den pantförskrifna egendomen, utgör dess egenskap af underpant icke hinder för utmätning; dock må försäljning deraf icke ske, innan den eller de borgenärer, för hvilken eller hvilka densamma utgör underpant, undfått kallelse, och förfares härvid i den ordning, som uti § 100 af Utsökningslagen är angifvet.

§ 9.

För att bibehålla giltighet, skall pantförskrifning före femte årets utgång å nyo lagföras. Underlåtes detta, må ej, utan egarens förnyade utfästelse af underpant, lagföring deraf för fordringsegarens räkning ega rum.

§ 10.

Skulle så inträffa, att den egendom, som uti pant förskrifvits, blifvit utmätningssvis försåld, vare fordringsegare, som tillagts densamma såsom underpant, berättigad att, oafsedt om uppsägning skett, blott till den dag, då penningar hos utmätningssman blifva att lyfta, erhålla ränta å försträckta summan.

För den händelse den pantförskrifna egendomen skulle tillika med sjelfva fastigheten säljas, är långifvaren skyldig att, oafsedt hvad härvid må vara aftaladt, tre månader efter uppsägning emottaga liqid för sin fordran, varande den, som erhållit underpant, oförhindrad att, så länge densamma eger bestånd, af egendomen bereda sig medel till betalning; och har den nye egaren gent emot långifvaren samma skyldigheter, som tillkommit hans företrädare;

samt

14) tillägg till 17 kap. 6 § Handelsbalken:

Har jordbrukare, efter hvad särskildt är förordnad, meddelat fordringsegare säkerhet af underpant uti viss honom tillhörig löseegendom, njute denne härefter af samma egendom betalning för sin fordran

jemte ränta för högst 1 år 6 månader äfvensom tiden efter det lag-sökning vidtagits.

I en sedermera aflemnad bilaga till motionen har motionären an-fört åtskilliga af Högsta Domstolen meddelade domar och utslag, hvilka motionären anser styrka behovet af de i motionen föreslagna lagstift-ningsåtgärderna.

Den föreliggande motionen, hvari, på sätt af ofvanstående kort-fattade redogörelse framgår, blifvit, i strid med föreskriften i 55 § Riks-dagsordningen, sammanförda flera mål af olika beskaffenhet, är uppen-barligen föranledd af de betydliga ekonomiska svårigheter, med hvilka den svenska jordbruksnäringen för närvarande har att kämpa; och de i motionen framställda mångahanda förslagen att genom lagstiftningens mellankomst undanröjda några af dessa svårigheter, torde nog i vissa delar vara förtjenta af uppmärksamhet.

Frågan om den närmare beskaffenheten af de lagstiftningsåtgär-der, som i sådant syfte böra vidtagas, synes dock kräfva en mera djup-gående utredning och motivering än den motionären åstadkommit; hvar-för, enligt Utskottets tanke, den enda åtgärd motionen skäligen skulle kunna föranleda, vore att hos Kongl. Maj:t begära en sådan utredning.

En sådan framställning från Riksdagens sida är emellertid numera öfverflödig, enär Kongl. Maj:t den 15 sistlidne Februari uppdragit åt en komité att utreda, huruvida genom förändrad lagstiftning lättad utväg må kunna beredas idkare af jordbruksnäringen att anskaffa det för nä-ringens bedrivande erforderliga förlagskapital, äfvensom afgifva det förslag till sådan lagstiftning, som kunna finnas af omständigheterna påkallade. Sedermera har Kongl. Maj:t den 19 sistlidne Mars ytter-ligare tillsatt en komité med uppdrag att inkomma med förslag till de åtgärder, som kunna vara egnade att underlätta villkoren för jordbru-kets och andra näringars bedrivande eller att eljest bidra till upp-hjelpande af den ekonomiska ställningen i landet; hvarvid komitén sär-skildt har att taga i öfvervägande, bland annat, huruvida icke genom anordningar på kreditväsendets område tillfälle kunde beredas för jord-bruk och andra näringar att erhålla förlag på gynsamare villkor än för närvarande; och eger denna komité rätt att, när den så önskar, sammanträda till gemensam öfverläggning med ofvan omförmälda, den 15 sistlidne Februari tillsatta komité.

Med afseende å de åtgärder, som sålunda redan vidtagits för utredning af de i motionen åsyftade förhållanden, hemställer Utskottet,

att motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 April 1886.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.